

Asia: E 31/2026 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission työasiakirja EU:n yhteisen kalastuspolitiikan perusasetuksen 1380/2013 arvioinnista ti 9.6. klo 10.00 (E 31/2026 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Laura Uusitalo

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta lausuntoa Valtioneuvoston selvityksestä liittyen EU-komission työasiakirjaan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan perusasetuksen 1380/2013 arvioinnista. Pyydettyinä asiantuntijoiden muistiona Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskus (Luke) pitää esityksessä Suomen kannaksi esitettyjä näkökohtia hyvinä. Erityisesti voidaan mainita seuraavaa:

Kestävä enimmäistuotto (maximum sustainable yield, MSY) on hyvä perustavoite kalakantojen hoidossa, mutta meriympäristön ja ravintoverkkojen muutokset tekevät siitä potentiaalisesti vaikeasti arvioitavan. Luke katsoo, että ekosysteemilähestymistavan kehittäminen ja soveltaminen kalastuksen säätelyyn on erittäin tärkeää kalastuksen kestävyuden turvaamiseksi muuttuvissa olosuhteissa. Itämeri on merialueena herkkä muutoksille, joita aiheuttavat kalastus, ilmastonmuutos, rehevöityminen sekä muut ihmistoiminnan tuottamat paineet kuten vieraslajien leviäminen, veden ruskeutuminen, kemikaalit, ym. Ravintoverkon lajisuhteiden muuttuessa ekosysteemipohjainen lähestymistapa auttaa ennakoimaan muutoksia ja varautumaan niihin.

Viime aikoina geneettisten tutkimusmenetelmien myötä enemmän huomiota saanut seikka on se, että nykyisten säännelyjen kalakantojen sisälläkin on geneettisesti eriytyneitä osakantoja – eräs esimerkki on vasta julkaistu ruotsalainen tutkimus silakan genetiikasta (Gooddall ym. 2026, <https://doi.org/10.1073/pnas.2526500123>). Tämän huomioiminen kalastuksen säätelyssä on haaste, joka edellyttää tutkimustiedon lisäämistä.

Kuten esityksessä todetaan, kalastuspaineen vähentäminen ei ole automaattisesti johtanut kalakantojen säilyttämiseen tai elvyttämiseen MSY-tasoon. Esimerkkejä Itämeren piiristä ovat sekä itäinen että läntinen turskakanta, joilla ei nykyoloissa nähdä elpymisen mahdollisuuksia pohjien hapenpuutteen, rehevöitymisen ja varsinkin läntisellä kannalla ilmaston lämpenemisen vuoksi. Eteläisen Itämeren lohijoet ovat saattaneet myös muuttua niin, että niitä ei enää onnistuta palauttamaan tuottaviksi lohijoiksi. Sen sijaan silakalla ja kilohaililla on edelleen edellytykset pysyä tuottavina kalakantoina. Kantojen tuottavuuden heikkeneminen herättää kysymyksen, milloin kalakanta muuttuu hyödynnettävästä luonnonvarasta suojelun kohteeksi. Mikäli kannan alati heikentyvä tuottavuus otetaan huomioon aina uusissa laskelmissa ja tämän perusteella lasketaan uusi MSY, tämä mahdollistaa periaatteessa kannan

romahtamisen edistämisen kalastuksella, vaikka MSY-periaatetta noudatetaan.

Luken käsitys on, että EU-komission ja ICESin tulkinnat Baltic Sea MAP, asetus 2016/1139, artikla 4(6) mukaisesta 5 % säännöstä eroavat. Artiklakohtaa on tarpeen selkeyttää niin että toimijoilla on yhtenevä näkemys sen tulkinnasta. Luke tukee näkökantaa, että kalastusmahdollisuudet tulisi asettaa tieteellisen neuvonannon perusteella, ei kanta-arvion mekaaniseen tulkintaan nojaten.

Vesiviljelyn osalta Luke pitää tärkeänä tavoitetta kestäväen kasvun edistämisestä. EU:n vesiviljelytuotanto ei ole viime vuosikymmenen aikana kasvanut odotetulla tavalla, mikä viittaa siihen, että alan kehittämisessä on edelleen merkittäviä rakenteellisia haasteita. Suomen näkökulmasta keskeisiä kysymyksiä ovat ympäristövaikutusten hallinta, luvituksen sujuvuus, alueiden käyttö sekä uusien tuotantoteknologioiden taloudellinen kannattavuus. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnalla on tärkeä rooli näiden haasteiden ratkaisemisessa ja kestäväen kasvun mahdollistamisessa.

YKP:n yhtenä tavoitteena tulisi olla edistää siirtymistä pois fossiilisista energianlähteistä ja esimerkiksi tukea yksittäisen yrityksen toimia päästöjen vähentämiseksi. Tulevaisuudessa siirtymä pois fossiilisista energialähteistä on myös kannattavuus- ja huoltovarmuuskysymys.

Kalastuksen kannattavuuden näkökulmasta on tärkeää huomata, että kalastuspaineen vähentäminen ei yksin ratkaise elinkeinon taloudellisia haasteita. Kalastuksen toimintaympäristöön vaikuttavat yhä enemmän kalakantojen tuottavuudessa tapahtuvat muutokset, ympäristötekijät, kustannuskehitys sekä markkinoiden vaihtelut. Luke pitää tärkeänä, että yhteisen kalastuspolitiikan vaikutuksia arvioidaan jatkossa systemaattisesti kestävyden kaikkien kolmen ulottuvuuden – ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen – näkökulmasta, sekä tarkastellaan niiden välisiä yhteyksiä päätöksenteossa. Jos sosio-ekonomisen kestävyden arviointi jää puutteelliseksi, voi politiikka johtaa alan kiihtyvään rapautumiseen.

Kalastus on kehittynyt Suomessa huolestuttavaan suuntaan ja se uhkaa marginalisoitua, jos kehitystä ei pystytä muuttamaan. Kalastuslaivasto on vanhaa, sillä epävarmat tulevaisuuden näkymät ja vaikeasti ennakoitavat toimintaympäristön muutokset ovat heikentäneet yritysten investointimahdollisuuksia. Alan epävarmat talousnäkymät ovat heijastuneet myös työvoimaan. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on vaikeutunut, ja kiinnostus kalastusalan koulutukseen on vähäistä. Tilanne on sama koko EU:ssa. Kalastusalan tieteellis-tekniis-taloudellisen komitean (STECF) mukaan 80 % EU:n kalastuslaivastosta ei yllä riittävään taloudelliseen tulokseen alusten kunnossapidon ja alan houkuttelevuuden kannalta.

Vesiekosysteemin muutokset, merialueen uudet käyttömuodot ja kasvavat turvallisuusuhat ovat heikentämässä kalastuksen toimintaympäristöä. Kalastuksen jatkuvuuden varmistaminen tukee yhteiskunnan muutosjoustavuutta, parantaa huoltovarmuutta, vähentää tuontiriippuvuutta ja vahvistaa paikallisia rannikkoyhteisöjä. Kalastuksen jatkuvuuden turvaaminen edellyttää alaa uudistavia poliittisia keinoja, jotka perustuvat ekologisten, ekonomisten ja yhteiskunnallisten tietojen ja tavoitteiden yhteensovittamiseen.

YKP:n riittävän rahoituksen varmistaminen ja toimiva sovittaminen tarpeisiin jatkossakin on tärkeää.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke katsoo, että ekosysteemilähestymistavan kehittäminen ja soveltaminen kalastuksen säätelyyn on erittäin tärkeää kalastuksen kestävyuden turvaamiseksi muuttuvissa olosuhteissa – Itämeri on muutoksille herkkä merialue.

Geneettisten tutkimusmenetelmien kehittymisen myötä on varmistunut, että nykyisten säänneltyjen kalakantojen sisälläkin on geneettisesti eriytyneitä osakantoja. Myös silakalla tuore tutkimus kertoo tästä.

Tutkimukset vahvistavat sen, että kalastuspaineen vähentäminen ei kaikilla kannoilla riitä kannan säilyttämiseen tai elvyttämiseen, esimerkkinä Itämeren turskakannat, ehkä myös eteläiset lohijoet. Milloin kalakanta muuttuu hyödynnettävästä luonnonvarasta suojelun kohteeksi?

Luke tukee näkökantaa, että kalastusmahdollisuudet tulisi asettaa tieteellisen neuvonannon perusteella, ei kanta-arvion mekaaniseen tulkintaan nojaten (Komission soveltama nk. 5 % sääntö).

Vesiviljelyn osalta Luke pitää tärkeänä tavoitetta kestäväen kasvun edistämisestä. Suomen näkökulmasta keskeisiä kysymyksiä ovat ympäristövaikutusten hallinta, luvituksen sujuvuus, alueiden käyttö sekä uusien tuotantoteknologioiden taloudellinen kannattavuus.

YKP:n yhtenä tavoitteena tulisi olla edistää siirtymistä pois fossiilisista energianlähteistä ja esimerkiksi tukea yksittäisen yrityksen toimia päästöjen vähentämiseksi. Tulevaisuudessa siirtymä pois fossiilisista energialähteistä on myös kannattavuus- ja huoltovarmuuskysymys.

Luke pitää tärkeänä, että yhteisen kalastuspolitiikan vaikutuksia arvioidaan jatkossa systemaattisesti kestävyuden kaikkien kolmen ulottuvuuden – ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen – näkökulmasta. Jos sosio-ekonomisen kestävyuden arviointi jää puutteelliseksi, voi politiikka johtaa alan kiihtyvään rapautumiseen.

YKP:n riittävän rahoituksen varmistaminen ja toimiva sovittaminen tarpeisiin jatkossakin on tärkeää.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 08.06.2026 klo 11:03:58.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Laura Uusitalo

Laura Uusitalo, Jari Raitaniemi, Atso Romakkaniemi, Ella Hellström, Jari Raitaniemi, Jouni Vielma, Laura Uusitalo, Tapio Keskinen

Liitteet:

Tiedoksi: